

Jaarboekje van het Oudheidkundig Genootschap "Niftarlake" 1957

<https://hdl.handle.net/1874/9572>

JAARBOEKJE
VAN HET
OUDHEIDKUNDIG GENOOTSCHAP
„NIFTARLAKE”
1957

DRUKKERIJ H. J. SMITS
OUDÉ GRACHT 231 — UTRECHT

Beschermheer:

Mr C. Th. E. graaf van Lynden van Sandenburg, Cothen.

Eere-leden:

Dr Mr J. W. Verburgt, Epe, Oud-Voorzitter.
J. D. Bastert, Maarssen, Oud-Penningmeester.

Bestuur:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello,
Loenen a. d. Vecht, *Voorzitter.*
Jhr. P. H. A. Martini Buys, Avenue Concordia 68,
Rotterdam-O., *Secretaris.*
G. J. Weyland Jr, Loenen a/d Vecht, Bibliothecaris
en *wnd. Penningmeester.*
Mgr. A. E. Rientjes, Utrecht.
Dr Mr J. W. Verburgt, Epe.
J. D. Bastert, Maarssen.

} Dagelijks
Bestuur

J. Trouw, Abcoude.
A. H. Doude van Troostwijk, Notaris, Breukelen.
Ir J. Loeff, Oud-Loosdrecht.
F. D. Sprenger, Vreeland.
G. Adriaans, Amersfoort.
Pastoor J. M. J. Waterkamp, Abcoude.

Redactie Jaarboekje:

Mr Dr N. J. C. M. Kappeyne van de Coppello, Loenen a.d. Vecht.
Mgr A. E. Rientjes, Maarssen.
Jhr. P. H. A. Martini Buys.

LEDEN :

Abcoude:

Bianchi, Mr. R.
Bouman, J. H.
Carmiggelt, Mej. J. W.
Doorn, Dr A. van
Gortel, Dr J. H. van
Graaf, J. H. de
Heuven, H. van
Heuven, Mej. M. H. van
Hulst, J. G. van
Pape, W. F.
Quarles van Ufford, Jhr Mr
L. A.
Speet, Th.
Timmer, Notaris Ph. W.
Trouw, J.
Tussenbroek Jr, G. C. van
Uiterwaal, M. C.
Veltman-v. Cruyssen, Mevr.
A. G.
Vis-Völker, Mevr. C. A. L. M.
Voorendt-Appelhoff, Mevr.
C. A. M.
Waterkamp, Pastoor J. M. J.

Amersfoort:

Adriaans, G.
Chijs, Mej. N. van der
„Flehite” Oudh. Vereen.
s'Jacob, Mevr. Dr H. E.
Vor der Hake, J. J. G.

Amsterdam:

Aa, O. L. van der
Beekman, J. S.
Bond „Heemschut”
Duyvensz, Fr.
Jantzen, F.Gzn., Ferd. B.
Kater, P. A.

Koninklijke Academie van
Wetenschappen
Koninklijk Oudheidkundig
Genootschap
Lange, Allert de, C. V.
Leuven, K. F. van
Leuven-Werker, Mevr.
W. M. van
Niekerk, W.
Renes, H.
Doude van Troostwijk, L. W.,
Universiteitsbibliotheek
van Amsterdam
„Vondel”, Uitg. Mij. Joost
van den N.V.
Weede, Jhr. S. G. van
Wijk, Mevr. A. C. van

Ankeveen:

Harinxma thoe Slooten, B. A.
Ph. Baron van

Apeldoorn:

Fortuyn Harreman, A.
Tombe, Mr A. L. des

Baambrugge:

Geel, W.
Grevenstuk, Prof. Dr A.
Lee, Mej. E. van der
Walbeek, J. H. van

Baarn:

Voorst van Beest, J. P. van
Dedel, Jhr. Mr C.

De Bilt:

Pas, W. van der
Doude van Troostwijk, D. W.

Bilthoven:

Holthe tot Echten, Jhr. Dr
L. M. van

Bloemendaal:

Koomans, Drs W. H.

Breukelen:

Baas, J.
Becker, W. A.
Beek-Jansen, Mevr. Mr. A. C.
ter

„Beth San”, Directie Ver.

Booy, H.

Bijleveld, Th. Th. M. H.

Colenbrander-Hoekstra,
Mevr. A. H.

Colenbrander, H. Th.

Freytag, F. J. de

Ginkel, Mr H. C. L. van

Goeman Borgesius-Blommers,
Mevr. Th.

Grift, A. van der

Haars, Mej. Mr E. A.

Klap, C. P.

Kroon, H.

Leisink, Pastoor J. B.

Matthes-Varossieau, Mevr.
C. W.

Matthes-de Rooy, Mevr. C. H.

Mertens, Ir H. F. b.i.

Molenkamp, J.

Postma, Dr E. B. J.

Remijnse, Prof. Dr J. G.

Six Dijkstra, Ds P.

Smits, P. B. A.

Troostwijk, A. H. Doude van,
Notaris.

Vermeulen, J. Th.

Vis Sr., 'G.

Voogt, Ir. A. de

Vries Verbrugghen, Mevr. C.
F. W. de

Vulpen Jr., W. van

Breukelerveen

(post Tienhoven):

Graaf Wzn., E. de

Homan van der Heide, Ir. J.

Pittet-van Linge, Mevr. J. C.

Vigevano, A. L. G.

Bussum:

Ahrend-v. Gemund, Mevr. M.

Kuhlwillm, H. J.

Lubsen, M.

Nordemann, J. G.

Cothen:

Mr. C. Th. E. graaf van Lyn-
den van Sandenburg

Driebergen:

Clifford Kock van Breugel,

Jhr. Mr Dr J. R.

Prein, Prof. J. A. M.

Epe (Gld.):

Verburgt, Dr Mr J. W.

Gorssel:

Schimmelpenninck, G. Graaf

Gouda:

Oudh. Kring „Die Goude”

's-Gravenhage:

Adels-Vermeulen, Mevr. de

Wed. Dr M.

Bak, J. P.

Bureau van de Rijksdienst
v.d. Monumentenzorg

Hess Jr., P.

Middelberg, Mr G. A. A.

Rijksbureau voor Kunsthisto-
rische Documentatie

Velsen-Metzelaar, Mevr. W.

L. van

Groningen:

Schoemaker, Pastoor F. J.

Hilversum:

Bree, D. de

Frank, Deken H. F.

Notten, Mej. W. L. van

Scheltema, H. D.

Smorenborg, J. M.

Steyling, Dr W. J.

Tervooren-Legerstee, Mevr.

T. E. G. J.

Huizen (N.-H.):

Volkersz, H. F.

Kockengen:

Gemeente Kockengen

Krommenie:

Walbeek, P. van

Laren (N.-H.):

Boetzelaer, R. W. C. Baron

van

Leonhardt, G. J. G.

Leeuwarden:

Colenbrander-Overhoff,

Mevr. M.

Leiden:

Antiquariaat en Boekhandel

Burgersdijk en Niermans

Mij. van Nederlandse Letter-
kunde*Loenen a.d. Vecht:*

As, P. van

Bastert, J. N.

Beusekom-van Foreest, Mevr.

de Wed. Mr F. C. van

Blankenberg, B. H.

Blok Jr., J. W.

Breman, A. J.

Enst, Dr W. van

Erdmann, Mr R. H.

Hofwegen, G. van

Holthoon, J. van

Joncheere-van Dijk, Mevr.

C. H. de

Kampen, J. W. van

Kappeyne van de Coppello,

Mr Dr N. J. C. M.

Kappeyne van de Coppello-

van Panhuys, Mevr. Th. E.

C. M.

Kappeyne van de Coppello-

Wijgers, Mevr. E. J.

Kempen, Nots, J. M. C. van

Klaassens, E. H.

Kralingen, B. van

Lamme, J. G.

Snijder, M.

Sondaar, L. H.

Wedden, H. J. M. van der

Weerdenburg, Ab. van

Weyland Jr., G. J.

Loenersloot:

Kalff Azn., G. A. A. A.

Kalff, L. E. A.

Nagell-Martini Buys, Bar.esse

M. F. M. v.

Sluyters Jr., J.

Loosdrecht:

Boeschoten, J.

Doude van Troostwijk,

Mr J. H. N. A.

Freese, J. P.

Haselen, Mej. E. van

Loeff, Ir. J.

Swinderen, Jhr Q. J. van

Voogsgeerd, W. J.

Vunderink, Mr J. L.

Lunteren:

Thomassen à Thuessink van
der Hoop van Slochteren,
Dr M. P.

Maartensdijk:

Steyling-Grevenstuk,
Mevr. A.

Maarsse:

Agterberg, J.
Alleman, J. G.
Bastert, J. D.
Bentener, J. W.
Dekker, D.
Diepgrond, H.
Droogenbroek, H. J. van
Feyten, A.
Groot- de Vries, Mevr.
P. C. de
Huitzing, E. R.
Huydecoper van Maarsseveen,
Jhr. J.
Jansen, Mgr. A. M.
Kroon, G.
Mol, B. C. J. de
Remijnse, M.
Royen, N. van
Rijsterborgh, C. J.
Sandick, J. W. W. A. G. van
Schaik, Mr Dr Th. E. E. van
Schenk, Mr W. L.
Schipper, A. P.
Servaas, J. N.
Verkuil, M.
Verwey, J. A.
Westermann, B. W.
Wissema, G.
Wymstra, W.
Zee, Ds. G. van der

Maastricht:

Limburgs Geschied- en Oud-
heidkundig Genootschap

De Meern:

Bruijn, Jac. de

Naarden:

Oudenniel, C. G. van

Nederhorst den Berg:

Blok, D. P.
Ver. voor Vreemdelingenver-
keer
Voorn, G. A. van der

Nieuwer Amstel:

Achterbergh, J. W. N. van

Nieuwersluis:

Blijdenstein-Cruys, Mevr.
C. E. B.
Doedens, J. B.
Doude van Troostwijk,
Mr W. I.
Jesse, Dr. N.
Schmal Jr., J. P.
Stoop-Koekoek, Mevr. G.
van der
Vader, H. P.

Nigtevecht:

Amesz, O. J.
Wees, G. A. van

Nijkerkerveen:

Kooy, Ds. A. van der

Nijmegen:

Bernards, Mej. F. A. M.
Lindenhout, H. J. van 't

Oosterbeek:

Beusekom, Mr E. van

Overveen:

Vries-van der Lee, Mevr.
 A. de
 Warnaaars, H. B. E.
 Witzel, B.

Ridderkerk:

Vermaat, M. F.

Rilland-Bath:

Spaan, D. C.

Rossum:

Meijer, A. F. van Goelst

Rotterdam:

Bibliotheek en Leeszaalen der
 Gem. Rotterdam
 Vereniging Boerenwagenclub
 Canter Cremers, Mr J. J.
 Martini Buys, Jhr P. H. A.

Rijswijk (Z.-H.):

Geertzema, W. H.
 Monté, Mevr. A.

Soest:

Bentinck, Mr S. P. Baron
 Isings, J. H.

Soesterberg:

Haselen, Mr J. van

Utrecht:

Biegelaar Jr, J. B. P.
 Bogaard, P. H.
 Buisman, P. W.
 Burg, Plebaan J. van der
 Eldering-Niemeyer, Mevr.
 Mr. W.
 Hagenouw, J. E.
 Hetebrij, L.

Historisch Genootschap

Horst, A. van der
 Koedijk Jr., P.
 Linde, Prof. Dr. S. van der
 Lip-Kibbeling, Mevr. W. A.
 M. v. d.
 Mesdag-Spier, Mevr. M. T. v.
 Mezger, J.
 „Oud-Utrecht”, Ver.
 Plomp-Klijnsma, Mevr. W. A.
 Provinciale Bibliotheek
 Rientjes, Mgr. A. E.
 Rijksarchief in de Prov.
 Utrecht

Ruwers-Becker, Mevr. E. W.
 Schuit, Mr H. A. R.

Smits, H. J.

Soeten, H. J. de

Théonville, F. W. G.

Ven, Dr A. J. van de

Vor der Hake, J.

Wilbreninck, J. C.

Woerden, A. W. F. C. van

Vinkeveen:

Vries, J. de

Vreeland:

Beelaerts van Blokland,
 Jhr. J. P.

Doorne, Mr. P. W. van

Hartung, O. E. K.

Schaar, K. E. van der

Sprenger, F. D.

Wageningen:

Kniphorst's Boekhandel

Wassenaar:

Honders, Dr H. J.

Wieder Jr., F. C.

Weesp:

Breijer, K.

Lindeboom, G.

Weesperkarspel:

Klaveren, H. W. van

Wijk bij Duurstede:

Dijkman-Schoenmaker,

Mevr. G. J. E.

Thieme Sr., Mej. A. C.

IJsselstein:

Cool, A. G., Notaris.

Cool-van Oosten Slingeland,

Mevr. C. J. G.

Zeist:

Lantsheer, J. A.

Klausz-Martini Buys, Mevr.

A. M.

Zetten:

Bemmel, A. A. van

Zuilen:

Wit, H. C. de

Wijk, J. A. van

Nieuw Zeeland:

Dorp, C. van

Jaarverslag 1956

Op Dinsdag 3 Juli 1956 had in hotel „De Nederlanden” te Vreeland de jaarvergadering plaats, welke volgens de presentielijst werd bezocht door 19 leden.

De vergadering werd geopend door de voorzitter, waarna de overleden leden: Mevrouw Van der Slik-Scharf en de heren: Hennipman, Honig, Ridder en Tegelberg werden herdacht.

Na voorlezing werden de notulen van de vorige vergadering en het jaarverslag onveranderd goedgekeurd. Vervolgens bracht de penningmeester zijn financieel verslag uit, hetwelk sloot met een batig saldo van f 1525,21. De beide aanwezige leden van de commissie tot het nazien van de rekening van de penningmeester verklaarden de boeken te hebben nagezien en in orde bevonden, op grond waarvan de penningmeester onder dankzegging voor zijn beheer décharge werd verleend. In de kascommissie voor het jaar 1956 werden benoemd de heren Quarles van Ufford en Van Heuven, beiden te Abcoude.

Bij de behandeling van de excursie kwam, na de vaststelling van de datum, het doel in bespreking. Na een uitvoerige discussie werd als doel van de excursie Maastricht vastgesteld. Als leden van de excursiecommissie voor Maastricht werden benoemd Mevrouw Van Nagell en de heer Adriaans, welke hun opdracht aanvaardden. Besloten werd, dat de excursie één dag zal duren.

Op voorstel van de heer Sprenger werd de bijdrage aan de commissie voor de Vecht en het O. en W. plassengebied wederom vastgesteld op f 100.—. De heer Trouw vertolkte de dankbaarheid van de commissie voor dit gebaar.

Bij de behandeling van het jaarboekje bleek dat Ds. Van der Zee hiervoor een groot artikel beschikbaar zal stellen.

Bij de rondvraag deelde de heer Trouw mede, dat het gevaar dreigt, dat op het land van Croonenburch een tehuis voor ouden

van dagen zal worden gesticht, welke mededeling verschillende reacties bij de leden opwekte. De heer Adriaans meende, dat in het algemeen de stedenbouwkundigen veel te star werken. Naar aanleiding van een opmerking van de heer Bastert over het uitbreidingsplan van Maarssen, deelde de heer Trouw mede, dat het gevaar voor de buitenplaats „Doornburgh” geweken was. Het hek van „Vechtoever” was nog in behandeling bij Rijksmonumentenzorg, waar men het hek niet als monument beschouwt. Het huis „Vredelust” te Baambrugge was hersteld, de koepel van „Valckenheining” was nog in behandeling.

De voorzitter merkte nog op, dat de gemeente Loenen bezig is het aantal woonschepen te beperken, al is dit niet zo eenvoudig, omdat de gemeenten wettelijk verplicht zijn een ligplaats voor woonschepen aan te wijzen.

Ten slotte maakte de heer Bastert het bestuur nog opmerkzaam op een 17e eeuws uithangbord in Breukelen.

Tot zover het verkorte verslag van de jaarvergadering.

In September woonde de secretaris de officiële inwijding van de gerestaureerde Ned. Hervormde kerk van Ter AA bij. Laten wij de wens uitspreken, dat ook de restauratie van de kerk te Kockengen binnen afzienbare tijd tot een goed einde kan worden gebracht.

Op 30 Juli had de excursie plaats naar Gorinchem, Loevesteyn en Woudrichem, waarvoor de belangstelling van de zijde onzer leden zeer bevredigend was. Wij gedenken hier in het bijzonder de gastvrije ontvangst door de burgemeester van Woudrichem.

Op 29 September was het bestuur tegenwoordig bij de ingebruikneming van de nieuwe brug over de Vecht te Loenen. De vormgeving van deze brug heeft zeker de bewondering van alle Vecht-liefhebbers opgewekt.

Gedurende het verslagjaar is onze hoop, dat het ledental zich zou uitbreiden, in bescheiden mate in vervulling gegaan. Dit bedroeg aan het einde van het jaar 266 en het zij onze wens, dat met onze financiële bloei ook de groei van ons ledental zich evenredig moge ontwikkelen.

MARTINI BUYS.

STAAT VAN ONTVANGSTEN EN UITGAVEN
boekjaar 1956

<i>Ontvangsten:</i>	<i>Uitgaven:</i>
Batig saldo boekjaar 1955	Kosten jaarboekje 1955
1.632,38	f 687,79
Contributies	Kosten (voorlopig) jaarboekje 1956 „
1.052,—	287,93
Verkochte jaarboekjes	Onkosten: drukkosten, porti enz. „
50,50	157,60
Interest 1956	Bijdrage Commissie voor de Vecht
28,40	en O. en W. Plassengebied
	100,—
	Bibliotheek
	4,75
	Batig saldo
	1.525,21
	f 2.763,28

De penningmeester:
G. J. WEYLAND.

Excursieverslag 1957

„l'Histoire se répète” zegt de fransman. Dat de geschiedenis zich herhaalt geldt ook voor ons kleine Niftarlake-leven. Het jaarboekje voor 1934 ter hand nemend, lees ik het door Uw verslaggever Joan Vis geschreven verslag van de op dinsdag 28 augustus 1934 gehouden excursie naar Zalt-Bommel. Dit verslag vangt aldus aan: „Met een kleiner aantal deelnemers(sters) dan vorige jaren — het waren er nu ca. 40 — werd een excursie gemaakt naar het stadje Zalt-Bommel aan de Waal. Een heel onbekend oord voor Niftarlake, trouwens ook ver over de grenzen. En we geloven wel als niet de vriendelijke uitnodiging van de Edelachtbare Heer Burgemeester van Rossum, ons medelid A. F. van Goelst Meijer op de algemene vergadering was voorgelezen en verdedigd er waarschijnlijk niet aan Bommel gedacht zou zijn, hoezeer dit stadje ook op antiek-historisch aanspraak mag maken.”

U ziet, waarde lezer, op dezelfde manier kan ik mijn excursie verslag 1957 beginnen. Dit jaar zouden wij naar Maastricht zijn gegaan, ware niet de uitnodiging van burgemeester van Goelst Meijer gekomen om Zaltbommel en Rossum te bezoeken.

Zo was ook dit jaar weer Zaltbommel en Rossum het doel van onze excursie, die aanving om 9.30 uur met het vertrek van de autobus op dat tijdstip van Moreelselaan 37 te Utrecht. Ik kan mij zo voorstellen wat een hartelijk weerzien dat in die bus is geweest van vele Vechtstreekbewoners. Het moet echter bij een veronderstelling mijnerzijds blijven, want ik ben er niet bij geweest.

Met m'n volkswagen ben ik regelrecht van Amersfoort naar Zaltbommel gereden. In hotel „De Boogaerd”, gelegen aan de Rijksweg buiten Bommel, hebben wij de autobus opgewacht.

Na het nuttigen van een kop koffie met sprits, aangeboden door V.V.V. werd onder leiding van de initiatiefnemer van de excursie, de heer van Goelst Meijer, de tocht door Zaltbommel aangevangen. Na de drukke Rijksweg te zijn overgestoken kwamen wij al wandelende langs prachtig beplante stadswallen het stadje binnen. Wegens het grote aantal deelnemers vielen wij in twee groepen uiteen, te weten een groep onder leiding van onze secretaris en een tweede groep onder leiding van de heer van Goelst Meijer. Bij deze laatste groep werd ik ingedeeld, zodat dit verslag de lotgevallen van deze groep zal weergeven. Deze groep begon met een bezoek aan de Ned. Herv. kerk, de St. Maartenskerk. Wij werden hartelijk ontvangen door de plaatselijke predikant, die zich ontpopte als een minnaar van zijn oude kerk. Met heel veel liefde deed deze predikant het verleden van zijn kerk voor ons herleven. Tijdens deze uiteenzetting kwam de wens in mij op, dat alle predikanten, die in oude kerken het evangelie mogen verkondigen, zoveel liefde mochten bezitten voor die oude bouwwerken als deze predikant. Veel vandalisme, hetwelk wij nu aanschouwen moeten, zou dan achterwege blijven.

Op onze tocht naar Zaltbommel was reeds van verre onze aandacht geboeid door de prachtige toren, die deze kerk aan de Westzijde afsluit. Aan de voet van deze toren staande, maakt deze reus een geweldige indruk op de beschouwer. Het zijn echter niet uitsluitend zijn afmetingen, die imponeren, neen, het is veeleer de prachtige, fijne detaillering, die onze ogen geboeid houdt.

Mijn voorganger, de heer Joan Vis schrijft hierover in zijn excursie verslag 1934 het volgende: „Men staat verstomd, bij het aandachtig beschouwen van dit heerlijke kunstgewrocht, over de zeer hoge aesthetische opvattingen en de onuitputtelijke fantasie van de middeleeuwse bouwmeesters en kunstenaars, opvattingen en inspiraties, die alleen konden voortspruiten uit een diep godsdienstig gemoed. Uit elk onderdeel, zowel als uit het gehele machtige en rijk beladen bouwwerk, spreekt vrome godsdienstzin en symbolische taal. Welk een grootse en wereld- en tijdenomvattende ziel moeten die kunstenaars gehad hebben, om werken te scheppen die, niettegenstaande de voortdurende wisselingen der tijden en de daarmee gepaard gaande veranderde kunstopvattingen, de eeuwen trotseren en na 500 jaren nog niets aan hun schoonheid en degelijkheid hebben ingeboet.”

Met deze ontboezeming van mijn voorganger kan ik geheel instemmen. Wanneer je tegenover zo'n bouwwerk staat ondergaat men de devotie, die ervan uitgaat. Ze spreken allemaal een zelfde taal. Dit blijft zo met alle bedehuizen, die vóór de Reformatie gebouwd zijn. Met de reformatie is de eenheid in het denken verdwenen. De geestelijke idee van waaruit de kerken ontworpen werden is nu niet meer gelijk. De boeiende eenheid is vervallen. Het machtige van die alles beheersende idee der middeleeuwen is voor ons zo treffend. Het bekoort ons aangezien wij zelf in zo'n verscheurde tijd leven.

Alvorens de kerk te bezichtigen eerst iets uit haar geschiedenis. Voor deze kerk werd gebouwd stond op dezelfde plaats reeds een kleiner bedehuis, dat in 1280 reeds genoemd wordt als *Ecclesia de Bomle*. De tegenwoordige kerk werd gewijd in 1304 door Gerard van Nassau, schatmeester van het Sticht van Utrecht. Meerdere malen heeft het vuur zijn vernietigend werk jegens de kerk verricht. De eerste maal was bij een grote stadsbrand in 1368. Binnen een eeuw, in 1462, op St. Bartholomeusdag werd de kerk wederom door het vuur getroffen. Op Hemelvaartsdag van 1538 sloeg de bliksem in de toren, die afbrandde „tot dat wulfsel boven de klokken toe.” Twintig jaar daarna werd de spits weer opgetrokken en tegelijkertijd werd de grote klok in de toren gehangen. Het opschrift van deze klok brengt de brand in herinnering. In 1572 ging Zaltbommel over aan de Staten. De stad kreeg een Calvinistische regering, die de kerk vorderde en in handen stelde van de Hervormden. Hierdoor ving voor de kerk een tijdperk van ontluistering en geleidelijk verval aan. Te hulp gekomen Waalse troepen poogden de kerk te plunderen. Toen dit bij de burgerij bekend werd grepen zij naar de wapens en verjoegen de gewaande helpers.

In 1586 was de kerk legerplaats voor Schotse troepen. In 1599 waren er Franse troepen op minder oorbare wijze gelegerd.

De eerste vermelding van het witten van de kerk vinden wij in 1605. De torenspits werd in 1696 nogmaals door brand vernield. Zware stormen teisterden het gebouw in 1714 en 1717.

De tand des tijds knaagde aan dit bouwwerk, zodat restauratie nodig was. Met subsidie van verschillende instanties werd van 1908-1917 de toren gerestaureerd. En sedert kort is het exterieur geheel gerestaureerd. Het interieur wacht echter nog op de verzorgende hand.

Gaan wij het interieur bezien dan valt allereerst op de be-

schildering der gewelven. Jammer dat deze schildering in 1857 wat al te grondig is „gerestaureerd”.

Ook muurschilderingen treffen wij aan. Een schildering van omstreeks 1500, voorstellende de legende van de drie doden en drie levenden. Deze schildering is zwaar beschadigd. In de noorderzijbeuk is een schildering van Christoforus uit het midden der 15e eeuw. Tijdens de rondwandeling door de kerk wordt men steeds weer getroffen door de eigenaardige verhoudingen, die naar een hallekerk heenwijzen. Dit vindt zijn oorzaak in het feit, dat het schip specimen is van Nederrijnse late gothiek. Het schip is basilikaal, maar met hoge en brede zijbeuken, waarboven het middenschip maar weinig uitkomt. Het nadert alzo de gedaante van een hallenkerk. Dit alles is merkwaardig voor het Nederrijnse. Bijzonder voor deze kerk is de omsluiting van de toren en de afronding van de zijbeuken aan de koorzijde.

In het gewelf vinden wij nog een afbeelding van de H. Justina en de H. Sebastiaan. Op twee plaatsen in de muur treffen wij een stenen kogel. De één kwam daar in 1574 en de ander in 1599 terecht.

Verder zien wij een 14e eeuws doopvont. Deze doopvont is rijk voorzien van relieffoorstellingen. Het geval is echter erg beschadigd. Wanneer wij dan horen, dat in de vorige eeuw deze doopvont door een metselaar is gebruikt als kalkbak, dan vragen wij ons af of niet wat meerdere piëteit betracht kon worden. Aan het dwars in het koor staande overblijfsel van een koorbank valt nog veel te beleven. Deze koorbank stamt uit het midden der 15e eeuw met goed gesneden relieffiguren, te weten de H. H. Barbara, Dorothea, Laurentius, Maria Magdalena, Catharina en Martinus.

De preekstoel is van 1678 en het orgel van 1784.

Na deze kerkbezoeking gaan wij weer verder. Wandelende door de stad zien wij het overschot van het oude Gouverneurs-huis.

Verder zien wij nog een huis, waarvan het voorhuis nog geheel intact is. Ook komen wij langs het Trippenhuus en vernemen dan, dat de fam. Trip, die in vroegere eeuwen zo'n belangrijke rol heeft gespeeld in 't leven van onze hoofdstad, van Zaltbommel afkomstig was. Dat weten we ook weer. Je kunt nooit van tevoren zeggen waarvoor zo'n excursie goed is. Op de Vischmarkt gekomen zien wij wat er is overgebleven van de Gasthuistoren. De onbelangrijke kapel van het voormalige gast-

huis had een 15e eeuwse slanke baksteentoren. De romp ervan werd over de volle hoogte begeleid door een traptoren. De toren had een alleraardigste spits van ± 1530 , waarin het klokkenspel was opgehangen. Op Duits bevel is in 1944 een en ander gesloopt. Gelukkig stond het geval nu weer in de steigers en zal deze toren in z'n vroegere luister hersteld worden. Nu wij het toch over de Gasthuistoren hebben moet ik U nog iets vertellen. Tijdens de excursie heb ik in Zaltbommel een boekje gekocht, maar U kunt het ook elders krijgen. Het is uitgegeven bij L. J. C. Boucher te Den Haag en beleefde in 1947 de 4e druk. Het is „Impromptu” door Dr. A. van Anrooy. Het verhaalt ons hoe des tijds de beroemde Liszt in Bommel voet aan wal zette en bekoord was door het klokkenspel. Liszt maakte kennis met de beiaardier Leenhoff en later met diens dochter Suzanne. Suzanne, die zich nogal bezig hield met pianospelen, ging op voorstel van de grote pianist mee naar Parijs, voor haar verdere opleiding in het pianospel. Te Parijs leert zij de grote schilder Edouard Manet kennen en trouwt met hem. Dit is zeer in 't kort de inhoud van het 94 bladzijden tellende „Impromptu”. Ik vertelde het erg nuchter, maar „Impromptu” is niet nuchter, integendeel het verhaalt op charmante wijze het liefdeleven van een paar jonge mensen met alles wat zich daaromheen afspeelt. Het portret, dat Manet schilderde van Suzanna, hangt nu als werkstuk van één der grootste Franse meesters in het Louvre te Parijs. Dit boekje kan ik U warm aanbevelen. U zult er zeker veel vreugde aan beleven.

Verder wandelende komen wij langs woonhuizen uit 1630 en de stallen van het voormalige garnizoen en bereiken het Maarten van Rossumhuis, daterend uit 1535. Dit huis is waarschijnlijk gebouwd door Maarten van Rossum als poortgebouw voor een residentie, waarvan verder nooit iets is gekomen. Het is een rechthoekig gebouw, afgedekt met een zadeldak, hetwelk aan de zijgevels wordt afgesloten door trapegevels met arkeltorentjes op de hoeken. In 1885 is het wel wat al te grondig gerestaureerd. De detaillering vertoont vroege Renaissance-motieven. Het interieur bezit 2 schouwen met Renaissance-wangen (± 1535) en een geheel zandstenen schouw (± 1600). Het Maarten van Rossumhuis herbergt de inventaris van de vroegere oudheidkamer uit de voormalige Stadsherberg, die in 1925 voor dat doel was ingericht. Voornamelijk zijn het voorwerpen, die betrekking hebben op de geschiedenis van Zaltbommel. Daarnaast

is ook bijeengebracht, hetwelk betrekking heeft op de Bommelerwaard en Heerewaarden. Het zou ons te ver voeren om alles op te noemen wat men bijeen heeft gebracht. Bovendien zou het een zeer onoverzichtelijke lijst worden want er is van alles verzameld. Er is topografica. Er zijn bouwfragmenten, ter plaatse geslagen munten, muntijzers, enz.

Betreffende de inventaris heb ik geen aantekeningen kunnen maken, want al was het voortreffelijk, zoals we ons aan het tijdschema hielden, toch had dit zijn bezwaren. Om op tijd te blijven, werd zo nu en dan wel eens een stukje van het programma afgekapt. Zo hebben wij op onze rondwandeling door de stad de waterpoort niet gezien. Geenszins schrijf ik dit om een opmerking te maken. Integendeel ik heb grote bewondering voor de leiding. Toch meen ik goed te doen met dit neer te schrijven. 't Is nu eenmaal zo, dat een medaille twee kanten heeft. De ochtend was hiermee voorbij en wij begaven ons weer naar hotel „De Boogaerd” om de koffiemaaltijd te gebruiken. Met de nodige gezellige kout en plechtige toespraken kwam ook dit deel van de dag weer tot een einde. De tocht ging nu naar Rossum, de residentie van onze gastheer, de heer van Goelst Meijer. Wij brachten aldaar een bezoek aan het Gemeentehuis. Dit is een neo-gothiek gebouw en hoewel ik het niet begrepen heb op dit soort gebouwen moet ik toch erkennen, dat dit geen onaardig geval is. Na de oorlog waren inwendig vele verbeteringen aangebracht. Het interieur deed dan ook allerprettigst aan. Men ontmoet nogal eens een schilderende arts, maar wat men niet zo vaak tegenkomt is een schilderende burgemeester. Hier in Rossum was dit echter wel het geval! Burgemeester van Goelst Meijer schildert, getuige diverse schilderijen in het gemeentehuis. Schilderijen, die wij zeer waarderen o.a. een portret van Maarten van Rossum. We mochten ook nog een kijkje nemen in de burgemeesterswoning, die op de verdieping van het gemeentehuis is gelegen. Ook daar konden wij nog vele specimina van deze schilderende burgemeester bewonderen. Alvorens van hier te vertrekken naar Zalt-Bommel kregen wij door het gemeentebestuur van Rossum ieder een schaalje Meikersen aangeboden. 't Was juist de laatste dag van de meikersen, zodat we boften. Ze smaakten verrukkelijk en op deze plaats het Gemeentebestuur van Rossum dank voor deze attentie.

In Zalt-Bommel terug gekomen begaven wij ons naar het Gemeentehuis, alwaar wij door het Gemeentebestuur werden ont-

vangen. Wij werden met een toespraak, thee, sigaren, en sigaretten allerhartelijkst ontvangen. Hoe verder het verblijf ten gemeentehuis is verlopen is mij niet bekend aangezien ik vroegtijdig weg moest in verband met een vergadering des avonds.

Al met al een allerplezierigste dag die alweer doet uitzien naar de excursie in 1958.

ADRIAANS

Niftarlake Litteratuur

Utrechts Molenboek (1956)

Nu het aantal molens in ons gewest steeds slinkend is, mag het een verblijvend teken zijn, dat voor deze monumenten in het landschap aandacht wordt gevraagd en belangstelling opgewekt in het fraaie Molenboek.

De provincie Utrecht is thans nog 28 molens rijk, terwijl er een goede eeuw geleden nog 187 aanwezig waren. Wij zien nu de molens op een instructieve molenkaart aangegeven, en een deskundige inleiding van de heer Kluyver geeft de nodige inlichting. Voor ons gewest „Niftarlake” zien wij de mooie afbeeldingen met allerlei gegevens betreffende de *poldermolens* te Abcoude, Nichtevecht, Vreeland, Oost-waard Maarssen, Oud-over Loenen, over de *Korenmolens* te Loenen, Westbroek, Vreeland, over de *Wipmolens* te Loenersloot, Breukelen, Kockengen, Maarssen, Tienhoven, enz.

Op de bijgevoegde kaart staan ook de verdwenen molens, bijv. in Maarsseveen, Maarssebroek, tussen Baambrugge en Loenen verdwenen vijf molens.

A. E. R.

Utrechts wapenboek (1957)

Het Jaarboekje van „Niftarlake” heeft de jaren door steeds belangstelling en aandacht gewijd aan de Gemeentewapens in de Vechtstreek. Daarover schreef in 1917 de heer C. J. Th. Grevenstuk een uitgebreid artikel, evenals over de kerkzegels van de Ned. Herv. Gemeenten in „Niftarlake” (1939). Bovendien verschenen nog opstellen over de Wapens met Zuiltjes (1932), over het wapen van Zuylen (1946) en van Maarssen en Maarseveen. De leden van „Niftarlake” zullen dus zeker belangstellen in bovengenoemde uitgave, waarin alle gemeentewapens deskundig

worden beschreven. Wel is nog niet de stof volledig uitgewerkt, maar het is toch verheugend over de gegevens van het gemeentewapen in onze provincie te beschikken. Het boekje is voorzien van een fraaie wapenkaart in kleur gedrukt, geschreven door de heer W. T. J. den Uyl, oud afdelingschef ter provinciale Griffie met medewerking van den Rijksarchivaris Dr A. J. van de Ven te Utrecht.

A. E. R.

De Ned. Herv.- of St. Laurenskerk te Weesp

In 1955 heeft „Niftarlake” Weesp bezocht, en de daar belangrijke laat-gotische kerk uit de 15e eeuw. Welnu, dit merkwaardige gebouw staat tegenwoordig weer in de belangstelling van allen, die hart hebben voor onze oude monumenten. Daarom zullen ook de leden van Niftarlake gaarne de restauratie-strevingen van harte toejuichen, welke laten zien, dat de N.H. Kerkvoogden alles doen om de nodige restauratie op gang te brengen. De eerste voorbereidselen voor het herstel van de toren, welke eigendom is van de burgerlijke gemeente zijn reeds getroffen, zo lazen wij in het „Maandblad van de vereniging van Kerkvoogdijen in de Ned. Hervormde kerk” van november 1957.

R.

Sprokkelingen betreffende de geschiedenis van de Vechtstreek (II) ¹⁾

Opnieuw geef ik hier een aantal wetenswaardigheden betreffende de Vechtstreek, die uit her en der verspreide literatuur bijeen werden gegaard.

Reizigers in de Vechtstreek in de 17de en 18de eeuw

Hoeveel reizigers er in de loop der eeuwen langs de Vecht zijn gekomen zal wel nooit uit te maken zijn, zelfs niet wanneer men zich zou beperken tot degenen over wie iets meer bekend is of die hun indrukken te boek gesteld hebben. Onder hen die er in het tweede kwart van de 17de eeuw — dus reeds vroeg — van het buitenleven kwamen genieten, behoorden de zogenaamde Winterkoningin, Elizabeth Stuart, prinses van Groot-Brittannië en dochter van koning Jacobus I, met haar echtgenoot Frederik V van de Palts, de ongelukkige vorst die slechts één winter koning van Bohemen was geweest, waaraan hij de bijnaam van de „Winterkoning” ontleende. Door de Dertigjarige Oorlog uit zijn staten verdreven, leefde hij met zijn gezin als balling in de Republiek, 's winters in Den Haag en 's zomers op een buitenpaleis, dat speciaal voor hem te Rhenen was gebouwd. Aan welke bron Schotel (op wiens gezag wij hier deze mededeling doen) putte, dat het koninklijk paar somtijds bij wijze van excursie „de lusthuizen der adellijke familiën aan den Rijn en de Vecht” kwam bezoeken, wordt jammer genoeg niet vermeld, doch gaarne geloven wij de degelijke vorser en veelweter uit de vorige eeuw. ²⁾

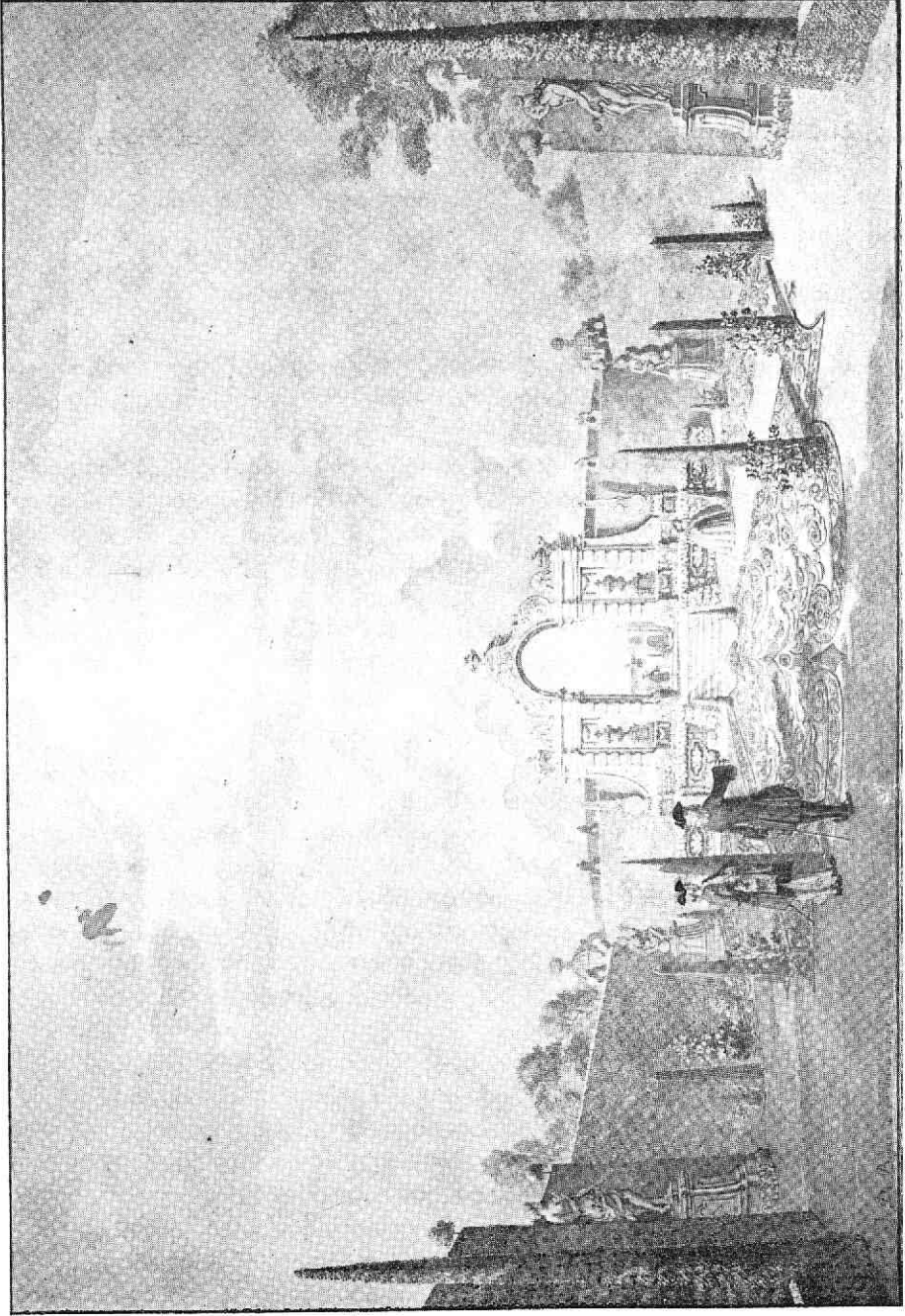
Belangwekkend wegens zijn uitvoerigheid is het relaas van de Franse diplomaat De Pomponne, hoe Willem II de troepen, die in 1650 de befaamde aanslag op Amsterdam moesten uitvoeren, langs de Vecht dacht te vervoeren: „Ce fut par le canal qui vient d'Utrecht en cette ville (n.l. Amsterdam) que le prince d'Orange fist dessein de la surprendre. Le basteau qui part tous les soirs d'Utrecht arrivoit toujours à Amsterdam à la pointe du jour. Les passagers qui y estoient d'ordinaire en fort grand nombre descendoient sur le fosse de la ville et entroient dans la porte presque aussytost qu'elle estoit ouverte. L'ordre (van de prins wel te verstaan) estoit de se saisir de ce basteau à quelques lieus de la ville, d'en faire sortir les personnes qui s'y trouveroient et de le remplir de soldats choisis”.³⁾ Men weet hoe deze toeleg danig mislukte. Het is waarschijnlijk de enige keer in de geschiedenis geweest, dat van de dagelijkse trekschuit een dergelijk misbruik gemaakt werd.

Na en passant vermeld te hebben dat czaar Peter de Grote van de openbare trekschuit gebruik maakte om, zonder gevolg, op 19 December 1716 van Utrecht naar Amsterdam te reizen,⁴⁾ belanden wij bij James Boswell, de jonge Engelse edelman, die in 1763—1764 te Utrecht studeerde en die sedert korte tijd in ons land een zekere bekendheid heeft gekregen door de uitgave van zijn dagboeken. Zijn vader, Lord Auchinleck, had hem naar de Nederlanden gezonden, omdat hij daaraan zelf de beste herinneringen had. Men verneme b.v. wat hij op 8 October 1763 aan zoonlief schreef: „But as you are now in a country where gardening is in perfection, you should be at pains to learn it, and by that means when you come home can execute many pretty things”. Waarop later in dezelfde maand nog volgde: „You 'll too in Holland probably acquire a taste for gardening and send me home some instruction about it.”⁵⁾ De nuttige kunst van het tuinieren zou de jonge James dus aan de Vecht moeten leren! Doch deze had daar weinig plezier in. Om uit het vervelende Utrecht te ontsnappen maakte hij op 25 Mei 1764 een tochtje naar Amsterdam: „At nine I went into the Amsterdam boat. The roef was hired, so I was all night amongst ragamuffins”. De terugreis werd, twee dagen later, op dezelfde wijze afgelegd: „At eight I got into the roef of the Utrecht boat. I had with me an Italian fiddler, a German officer, his wife and his child. Monday 28 May. After a schuit sleep I arrived at five very nervous.”

Het gemopper dat uit deze zinnen spreekt past geheel in het kader van de gedrukte stemming, welke Boswell gedurende zijn verblijf in de Republiek zelden verliet. Natuurlijk liet hij een bezoek aan de tuinen van Zijdebalen niet achterwege (16 Juni 1764) en op 17 Juni reed hij per rijtuig naar Zuylen, waar de begaafde dochter des huizes, Isabella van Tuyll van Serooskerken, een trekpleister voor hem vormde. Onderweg bewonderde hij „a beautiful campagne” (d.i. een „maison de campagne”). Boswell’s bezoeken aan en correspondentie met „Zélide”, zoals Belle zich noemde, zouden ons hier te ver voeren. Zij vormen een hoofdstuk op zichzelf!

Niet iedereen bewonderde de Nederlandse buitenplaatsen. Men hore de verwende Fransman C. A. Pilati de Tassulo: „au bout de l’allée un parterre orné de fleurs, d’espaliers d’arbres fruitiers, quelquefois de gazon & de quelque mauvaises statues à l’extrémité duquel s’élève une jolie maison de campagne, qui chez les gens aisés est entourée de ferres & d’une ménagerie pour la volaille de basse cour, & pour différentes espèces d’oiseaux des Indes, voilà l’image de presque toutes les campagnes de plaisance en Hollande”.⁴⁾ In de klacht over eentonigheid zal vermoedelijk wel een grond van waarheid hebben gescholen.

Pilati’s landgenoot Louis Desjobert, die de klinkende titel droeg van „Grand-Maître des eaux et forêts de France au département de Valoois, Senlis et Soissons”, bereisde in hetzelfde jaar 1778 ons land en oordeelde over de buitens aan de Vecht heel wat gunstiger. „Voulant aller à Utrecht, et nous arrêter à notre aise, pour voir la belle campagne de Maarsen, nous fîmes retenir, hier, une barque pour nous conduire dans la journée. Mr. de Tournay vint avec nous en nous eûmes, de plus, pour compagnons de voyage deux lyonnais, qui demandèrent à partager les frais communs... A Nieuwersluis, nous allâmes nous promener en attendant le diner, le long de la rivière, jusqu’ à Loenen, où il y a plusieurs jolies maisons de campagne, dont le dehors n’annonçait rien d’extraordinaire... Nous en repartûmes à trois heures, et arrivâmes à Maarsen à quatre et quart. Le Vecht sur le quel on passe, dans cette partie du chemin, forme un coup d’oeil unique par les jolies maisons dont il est bordé. A Maarsen, nous entrâmes dans trois maisons de campagne. 1°. dans celle de Mr. de Witt, qui est à la gauche du canal, en

Zijde-Baalen, J. de Beyer 1746: De hoog van de tuinzijde gezien

arrivant dans le village (Elseburg). Nous remarquâmes quatre urnes en marbre blanc, avec de jolis bas reliefs dans un vaste parterre, très bien peigné, plusieurs pavillons en treillage, et les serres à ananas et à raisins (Elseburg bezat vazen in de stijl van Marot), 2°. dans celle de la dame de Maarsen, (cette belle maison senommer Termère). (Bedoeld is het Huis ter Meer), de jolies charmillies, en partie de hêtres, une jolie salle de spectacle en verdure (het tuintheater) une grande quantité de bustes et de statues de marbre, de très belles grottes en rocailles et minéraux, plusieurs perspectives très bien ménagées dans les allées, enfin, de jolis jets d'eau, qui nous amusèrent beaucoup; à mesure que nous approchions de ceux qui étaient dans les bassins, la femme qui nous conduisait, les faisait partir, mais il y en avait, dans plusieurs endroits, d'autres qui sortaient du gazon et nous arrosaient, sans que nous puissions deviner par où' avant de les sentir („bedriegertjes" dus), 3°. dans celle du juif Pereira (Luxemburgh), qui est infiniment en dessous de la précédente, nous vîmes, cependant, une grande volière, où entre autres choses, on avait accouplé une poule et un lapin(!), il y avait aussi plusieurs paons, dont le cri est très fort et désagréable. Etant remontés sur notre barque à sept heures, nous arrivâmes à Utrecht à huit heures et demie... Nous nous rendîmes au fameux moulin de Mr. Van Moelen (bedoeld is de familie Van Mollem op Zijdebalen), qui fait mouvoir à la fois, quinze cents dévidoirs, nous nous promenâmes dans son jardin un des plus curieux qui soit en Hollande; il est très long et peu large. Il est orné de belles charmilles en ifs, d'un grand nombre de statues, de deux beaux bassins avec beaucoup de poissons dedans; plusieurs perspectives y sont artistement ménagées; on y admire, enfin, une superbe grotte en rocailles et minéraux, avec de jolis jets d'eau dedans; on y voit de sofas et des paniers de fleur en coquillages; nous visitâmes tout cela avec une autre compagnie de femmes très laides et un hollandois ridiculement accoutré, avec un habit noir, une épée au coté, et un grand chapeau. Elles paraissaient se moquer de nous entre elles, et attendre avec plaisir le moment où nous serions surpris par les jets d'eau sortant de dessous terre, mais nous nous en doutâmes et ne fûmes mouillés que très peu, ainsi qu'elles mêmes. Cette charmante maison de Mr. van Moelen est à quelques cent pas hors de la ville" (Utrecht natuurlijk). 7)

De Franse tijd bracht alle drukte en lawaaiigheid, die oorlog en revolutie plegen te begeleiden. Ook de bewoners van de Vechtstreek hebben daar het nodige van te zien gekregen. De Utrechtse apotheker Hendrik Keettel vertelt in zijn „Aanteekeningen betreffende de Bataafsche omwenteling voornamelijk binnen Utrecht door een ooggetuige“) hoe op 13 Mei 1805 verschillende schuiten uit Amsterdam naar Utrecht kwamen, waarin een zeer grote loods geladen was, bestemd voor het Kamp te Zeist — een centrum van militaire bedrijvigheid — ten behoeve van een Franse Komedie. Twee dagen later arriveerde de aldaar commanderende generaal Marmont, die al eerder in Utrecht was geweest. Ook hij kwam uit Amsterdam met een jacht via de Vecht. In 1807, wanneer de koning van Holland te Utrecht zijn residentie heeft gevestigd, is de drukte daar ten top gestegen. Op 23 November komt er „een gezelschap Italiaanen van Amsterdam, die geen publieke tooneellisten waren, maar tot een societeyt behoorden“, wegens hun „verheevene talenten, zo in het speele als in de musiek, op aandrang van Z.M. verzocht alhier (d.i. in Utrecht) in de Schouwburg, daarvan eens blijk te geeven. Zij vertoonden de Opera La Theresa Wilk en wierden vereerd met een talrijk publiek. Zij waren op last van Z.M. met een stadsjacht van Amsterdam afgehaald en wierden weer op deselve wijze teruggebracht“. Dit laatste was wel zeer uitzonderlijk! Van de kunst dezer vreemdelingen zullen de Vechtbewoners uiteraard verstoken zijn gebleven.

De Vecht had ook de eer als transportweg te mogen dienen voor „vijf kisten met zilver, die met de Amsterdamsche vrachtschuit waren aangekomen, de Munt ingevoerd om daarvan de eerste nieuwe Koninklijke muntspecieën te slaan“ (16 Maart 1808). Wanneer Napoleon en Marie Louise in 1811 in het land komen, verkiezen zij echter de reis naar Amsterdam per rijtuig te maken. Hierbij ondervond de keizer aan den lijve, dat de landweg geenszins ideaal was, met het gevolg dat de dagboekschrijver op 9 October 1812 kon noteren: „Aan het Decreet wegens het maken van de nieuwe straatweg wierd met kracht en geweld voldaan. Dezelve zooveel mogelijk lijnrecht moettende gelegd worden, zo wierd er bijna niets ontzien als alleen Heerenlusthoven. Al het andere moest bukken“.

De voortreffelijkheid van de waterweg wordt daarentegen in

deze jaren nog eens bezongen door Athanase Garnier, chef du mobilier de la couronne"): „Dans la belle saison, rien n'est agréable en Hollande comme le voyage par eau d'Utrecht à Amsterdam; aussi tous le Français voulaient le faire, pour jouir du brillant coup d'oeuil qu'offrent les maisons de campagne qui avoisinent les bords du canal, où tout en vognant on suit avec une sorte de plaisir le mouvement uniforme des barques qui se croisent. Les jardins de ces maisons sont tous dessinés avec infiniment de goût et leur variété laisse dans l'imagination de douces impressions; chaque habitation a presque sur le bord du canal une espèce de *gloriette* en forme de *kiosque*, où les hommes fument lisant la gazette, tandis que les femmes travaillent en faisant le thé. Sur les murs de quelques-unes de ces gloriettes, qui font face au canal, on voit des inscriptions qu'on lit souvent avec intérêt, parce qu'elles expriment (toujours en hollandais) des idées de bonheur et de bienveillance; telles par exemple que: *La paix est ici; Espoir et repos. Je suis content. J'aime mon semblable. Patrie, honneur*".

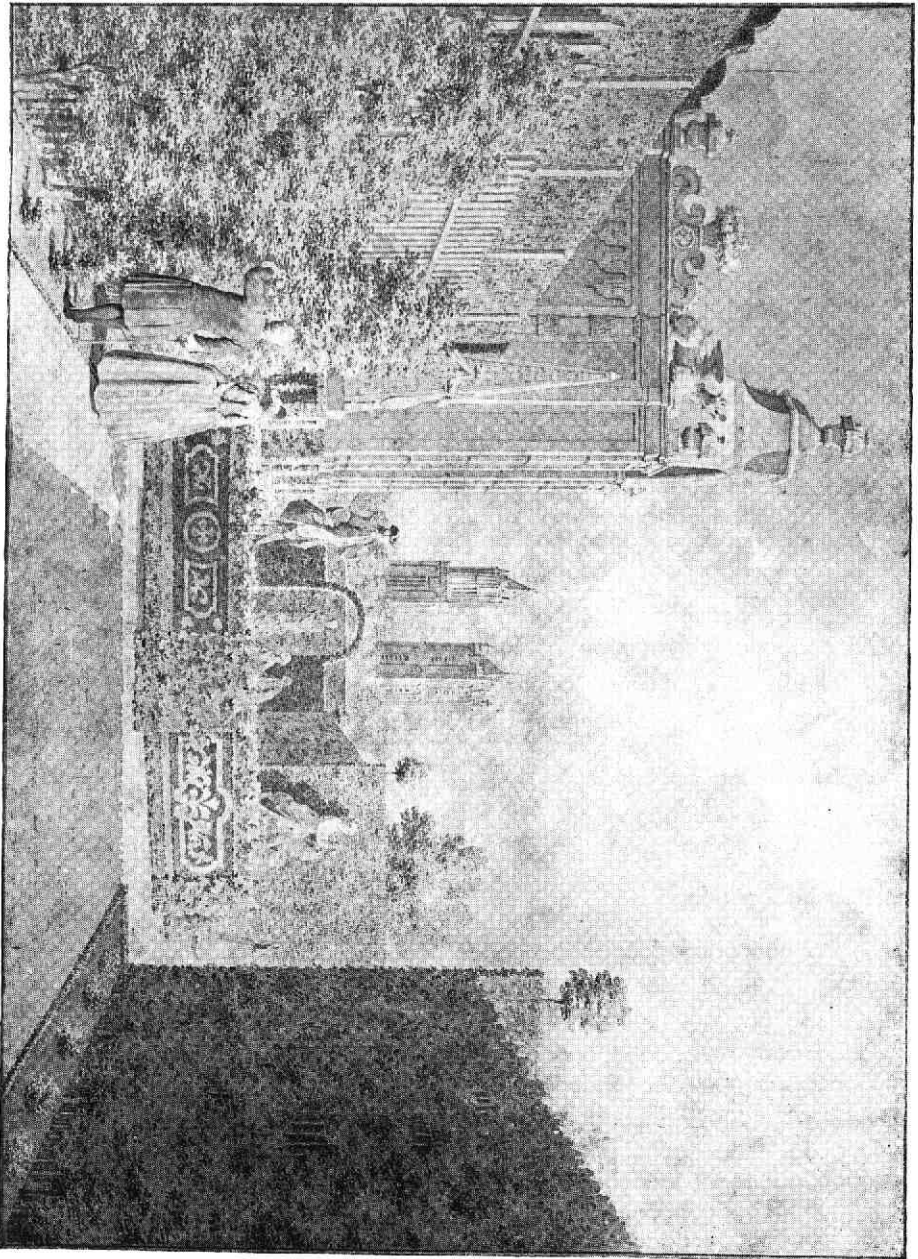
Met dit al betoont de schrijver zich over het algemeen een goed observator.

Stemmen uit de 19de eeuw.

Intussen brak het romantische tijdperk aan. Hoe spreekt dit uit het leven dat de oude heer De Vos, de grootvader van Willem de Clercq, des zomers op Rupelmonde leidde: „met koepels en boomgaard, en menagerie (kippen en duiven), een Engelsche tuin, een boschage, een beek met een bruggetje, en een vijver met een klein eilandje: „Hier gaat het dichten van zelf", zeide oudoom Hieronymus de Bosch, de beroemde Latijnsche poëet. Het eten is er ook goed" (Mei 1812).¹⁰⁾

De romantische levensopvatting sprak ook nog eens uit een, overigens onbeduidende, tamelijk laffe en cliché-achtige „Lof der Vecht", welke werd opgenomen in het in 1851 verschenen „Nederlandsch Liedboek": „O Vechtstroom, met uw blanke zwanen ..."

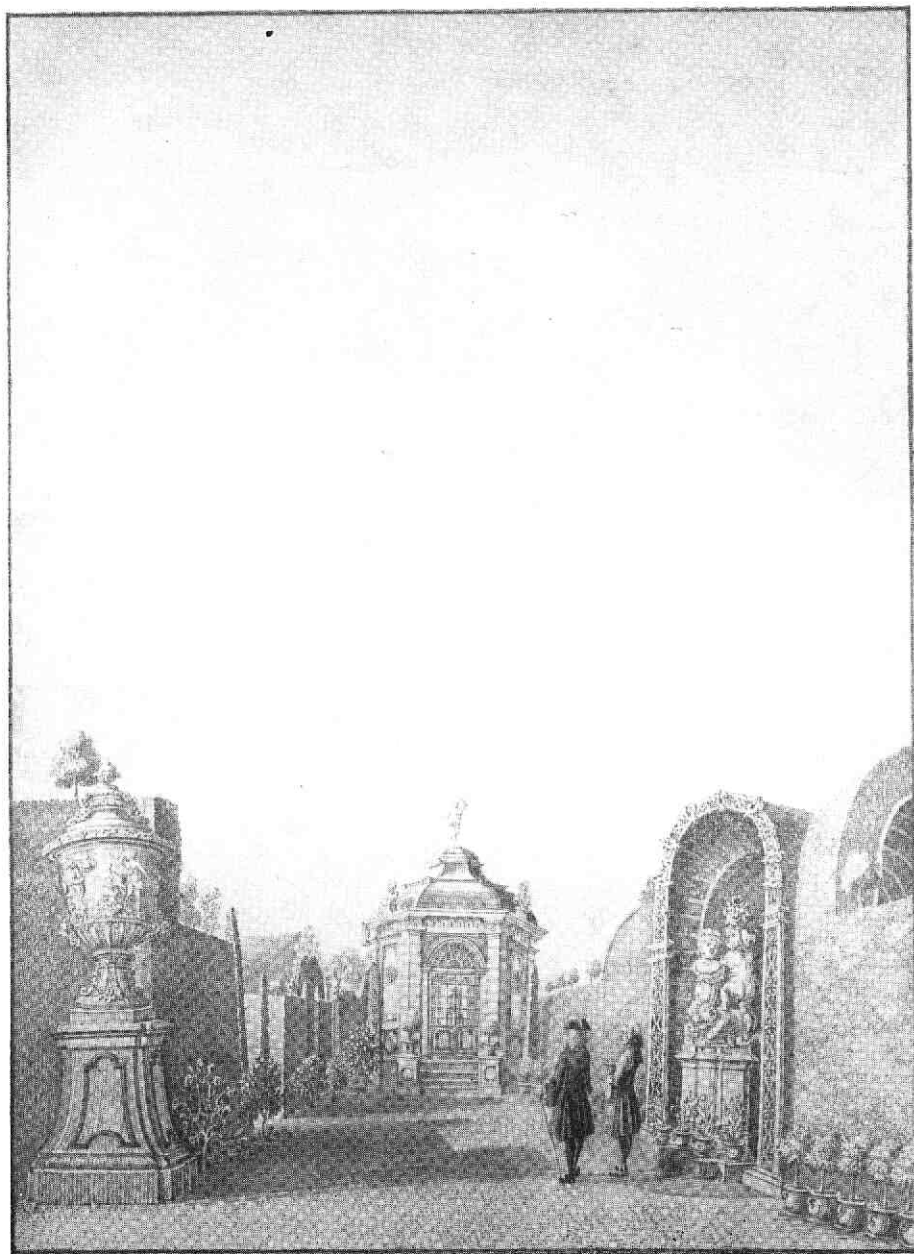
Reëler taal, maar toch steeds nog van de oude liefde voor het buitenleven aan de schone rivier getuigende, spraken de „Herinneringen van Femina Muller (1826—1909) en van Anna Steenberg-Huidekoper (1848—1927)": „Elke zomer van Mei tot October was de familie Huidekoper buiten, eerst op haar eigen

Zijde-Baalen, J. de Beyer: „De Boog”

buitenplaats Rijn-en-Veght te Breukelen, later toen de financiën na de ontijdige dood van de vader dit niet meer toelieten, op het er dichtbij gelegen Vrede-en-Rust, dat behoorde aan een oudere nicht, Trui Huidekoper, een ongetrouwde dochter van de vroegere Burgemeester van Amsterdam" (Pieter Huidekoper, burgemeester van 1842 tot 1849, 1852). ¹¹⁾

Tot slot iets uit de herinneringen van een Utrechts edelman, die als kamerheer in Pruisische dienst zijn mémoires schreef: mr Paulus Hubert Adriaan Jan baron Strick van Linschoten (1769—1819). ¹²⁾ Hij was kennelijk een oude brompot, van het type dat meent, in het buitenland het beter te zullen vinden dan thuis waar alles verkeerd is. Het verhaal begint in zijn vaderstad Utrecht: „De voorstad buiten de Weerdpoort, is bijna een half uur lang, en eerst bij de zoogenoemde Roodebrug begint de trekschuit hare regten te handhaven. Voor een vreemdeling, die een paar maal daarmede de reis naar Amsterdam doet, heeft deze voorzeker iets aanlokkelijks, voornamelijk tot Nieuwersluis. De smaakvolle lusthuizen, de reinheid en netheid der lanen in dezelfde, zijn inderdaad zoo behagelijk aan het oog, dat men voor een oogenblik het gebrek aan bergen en dalen, en het vuile, stinkende water daardoor vergeet, 't welk daar langs vloeit. Wie echter meermalen diezelfde reis doet, verveelt zich weldra door het steeds eentonig gezigt; hij ziet in deze met lof uitgebazuinde buitenplaatsen op het laatst toch slechts kleine poppen-tuintjes van twee, drie, hoogstens vier morgen groot, meestal nog van een grooten rijweg doorsneden; dan eerst bespeurt hij dat derzelver talrijkheid en onmiddellijke onderlinge aanraking de landelijke vrijheid zoo zeer belemmert, dat men zich slechts verbeeldt dat men op het land is, doch dit werkelijk niet is; hij ziet elke begoocheling, die men zich daaromtrent zou kunnen maken, in een drok bureu-verkeer, of in het onophoudelijke gewoel van vaartuigen op het water, of van rijtuigen op den straatweg verloren gaan; hij gevoelt bij al het kunstmatige kleine, de onverwinlijke behoefte naar het genot van het waarlijk schoone der groote natuur, en meent in de nimmer afgewisselde vlakten en in 't genot dat de Hollander daarin schijnt te vinden, iets van deszelfs eigenaardig volkskarakter te ontdekken. En als men daarbij bedenkt met welke ontzagchelijke kosten al dit knutselwerk, die kunstmatige molshoopen, de slingerende beeken naäpende slooten, de oranjeriën en broeikassen, de koepeltjes en hoe al die liefhebberijtjes verder heeten mogen, verbonden zijn; — dan

Zijde-Baalen, J. de Beyer 1746:
De Koepel met vijver aan het einde van den hof

mag men waarlijk wel zeggen, dat het jammer is van het vele lieve geld, dat hier, althans gedeeltelijk, in den letterlijken zin des woords, in het water wordt geworpen. De aangename rust van het stille landleven, ontbeert men hier ten eenemale, en 't is zelfs aan het roofstelsel van Napoleon niet gelukt het hier landelijker te maken; niettegenstaande sedert het jaar 1810, ten gevolge van de tierceering der nationale schuld, ettelijke buitenplaatsen aan de Vecht, en wel op den korten weg van vier uren, van Utrecht naar Loenen, alleen 19 tot den grond toe afgebroken en gesloopt zijn. Deze buitenplaatsen nu, al zijn ze ook nog zoo onbeduidend, hebben alle hun afzonderlijke namen, en dit waarlijk nationale zwak is zoo algemeen, dat hoe dieper men in Holland doordringt, zooveel te meer bemerkt men dat dit bij den Hollander eene ware behoefte, maar tevens ook een soort van hoogmoed is... Groote teleurstelling verbiedt dan ook den vreemdeling, die even als op de Seine tusschen Parijs en Rouaan, eene voortdurende reeks van land- en riddergoederen meent aan te treffen. Van de laatste zijn er tot Nieuwersluis slechts vier, waarvan de beide eerste aan de familie v. Thijl v. Serooskerken (sic!), maar de beide laatste aan de oude Amsterdamsche patricische geslachten van Ort (sic!) en van Collen behooren. Zij zijn het Huis te Zuilen en het Huis ter Meer bij Maarssen, alsmede Nienrode en 'Gunterstein bij Breukelen. De vaart van Nieuwersluis naar het Huis of Slot te Loenersloot, dat aan de familie v. Strick v. Linschoten (Om zijn adeldom te doen uitkomen moet schrijver in het Duits wel van de familie *Van Strick* spreken) behoort, is uiterst vervelend. . . De rijweg van Utrecht naar Amsterdam is zeer merkwaardig, en op vele plaatsen, zoo als b.v. van Breukelen naar Nieuwersluis en van daar over Loenen naar Loenersloot, veel bezienswaardiger dan de weg te water; men heeft ook een veel beter gezigt op de buitenplaatsen en derzelver sierlijken aanleg. Bij Loenen komt men aan het slot Kronenburg, dat aan den laatsten Utrechtschen domdeken van den Burgh behoort. . . Deze rijweg bestond reeds van ouds, doch hij is eerst tijdens Napoleon's overheersching, naar het onder de regering zijns broeders ontworpen plan, geheel nieuw aangelegd, verhoogd en met kleine steentjes geplaveid; hij moet groote sommen gekost hebben, doch is daarentegen ook bezaaid met tollén. Wie zich overigens een volkomen begrip van de streken tusschen Utrecht en Amsterdam vormen wil, moet den weg minstens eenmaal te water en eenmaal te land afleggen. Langs den eersten

eindt de vaart aan de Beerebijt, een herberg nabij de Utrechtsche poort; daar stapt men uit de trekschuit, en ziet zich straks omsingeld door een legioen jongens en kruijers, die den vreemdeling naar een logement leiden . . .

Dr R. VAN LUTTERVELT.

-
- 1) In: Jaarboekje „Niftarlake”, 1950.
- 2) G. D. J. Schotel, De Winterkoning en zijn gezin, Tiel 1859, blz. 77.
- 3) H. H. Rowen, Pomponne's „Relation de mon ambassade en Hollande” 1669—1671, Utrecht 1955, blz. 50.
- 4) P. J. Mijksenaar, Welkom, vreemdeling!, Amsterdam 1952, blz. 57.
- 5) Boswell in Holland 1763—1764. Edited by Frederick A. Pottle. London 1952, blz. 52, 253, 255, 278, 279.
- 6) (C. A. Pilati de Tassulo), Lettres sur la Hollande. Tome premier. A la Haye MDCCLXXX, blz. 2—3, eerste brief, d.d. 1 Juni 1778.
- 7) Voyage aux Pays Bas en 1778 par Louis Desjobert. Publié par le Vic. de Grouchy, in: De Navorscher 1910, blz. 338 e.v.
- 8) Gepubliceerd in: De Navorscher 1904, blz. 341 e.v.
- 9) La Cour de Hollande sous le règne de Louis Bonaparte par un auditeur, Paris-Amsterdam 1823, blz. 137—138.
- 10) W. G. C. Bijvanck, Vaderlandsche figuren op den overgang der achttiende eeuw, 's-Gravenhage 1927, blz. 420, ontleend aan het slechts ten dele uitgegeven dagboek van Willem de Clercq als jongeman.
- 11) Gepubliceerd door mejuffrouw dr I. H. van Eeghen in: Maandblad van het Genootschap Amstelodamum, November 1952, blz. 142.
- 12) Herinneringen van den baron Strick van Linschoten, Naar het Hoogduitsch bewerkt door een staatsman. Eerste deel. Tweede druk, Amsterdam 1857, blz. 46 e.v.
-

Een vondst in de tuin van het voormalige Huis Ter Meer te Maarssen

Hoewel ons omtrent de tuinaanleg van Ter Meer en alles wat daarmee samenhangt reeds het een en ander bekend is door de 26 gravures, die Hendrik de Leth \pm 1740 van dit huis en de tuinen gemaakt heeft, werd in het voorjaar van 1956 een klein tipje van de sluier, die toch nog over het werkelijke en gedetailleerde aanzien van deze 18e eeuwse tuin ligt, opgelicht, toen men bij de bouw van huizen aan de Parkweg te Maarssen, op betrekkelijk geringe diepte stootte op een plateau van $\pm 2 \times 1.75$ m., hoofdzakelijk bestaande uit witte rivierkiezel, bruine platte steentjes, omgeven door een rand zwarte keisteentjes, met op iets hoger niveau een hoeveelheid grotere en kleinere schelpen. Het meest opvallende aan dit plateau was echter de blauwe garnering, die er doorheen liep en die kennelijk bewust juist in die kleur, een zuiver Italiaans azurro, was aangebracht, daar men hiervoor geen willekeurige stenen, doch een groot type kralen van een soort lazursteen had gebruikt, die met tras waren aangevoegd.

Om verschillende redenen kan men, met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid aannemen, dat men hier te doen heeft met de bodem van een der luisterrijke waterwerken of fontein, waaraan de tuin van het Huis Ter Meer zo rijk is geweest.

Deze redenen zijn:

1e. In tegenstelling tot de tuinen zelf, zijn de waterwerken in die tijd zeer dikwijls in Italiaanse stijl aangelegd (Luttervelt, Buitenplaatsen aan de Vecht, blz. 191), hetgeen het opzettelijk gebruik van de bruine kleur zou kunnen verklaren.

2e. Men heeft hier niet te maken met een gedeelte, waarop gelopen is. De stenen zijn allen gaaf en aan de bovenkant totaal niet afgesleten.

3e. De motieven, en in het bijzonder de ruiten, gevormd door de blauwe kralen, en het donkere leliemotief, komen frappant overeen met Hendrik de Leth's tekening van de „grote fontein in het bosch” (nr. 13), terwijl de plaats, waar het plateau gevonden is, ook zeer goed met de ligging van deze fontein overeenkomt (De Leth. nr. 1).

4e. De verschillende stukken, die gevonden zijn, o.a. de schelpen, lagen niet allen op gelijk niveau, hetgeen op een dieper liggende fonteinbodem zou kunnen duiden.

Ondanks het feit, dat men, aan de hand van de schetsen van de Leth, van de beschrijvingen in Dr. Ozinga's „Daniel Marot” (die als architect van Ter Meer geldt) en in „De Buitenplaatsen aan de Vecht” van Dr. van Luttervelt, dus vrij nauwkeurig kan vaststellen, waarop het gevondene betrekking heeft en men bovendien in grote trekken vergelijkingen kan maken met soortgelijk werk b.v. op Meer en Berg te Heemstede, ontbreekt het ons ten enenmale aan een nauwkeurige en gedetailleerde beschrijving van hetgeen de tuinen van het Huis Ter Meer in al hun glorie en luister te zien hebben gegeven. Nergens was een beschrijving te vinden van het materiaal, dat in het bijzonder voor de aanleg der fonteinen is gebruikt.

En hoewel het niet mogelijk is gebleken veel te begrijpen van de voorgestelde motieven, die grotendeels op fantasie berust moeten hebben, is het niettemin verheugend, dat de vondst te Maarsse ons, zij het uiterst weinig, toch iets heeft onthuld over de wijze, waarop en het materiaal waarmee de tuinen van het voormalige Huis Ter Meer tot de luisterrijkste der Vechtstreek zijn geworden.

N. WISSEMA-GOOSSENS, Hist. Dra.

INHOUD :

1. Bestuur van het Genootschap	III
2. Ledenlijst	V
3. Jaarverslag	XI
4. Rekening van de Penningmeester	XIII
5. Excursieverslag	XV
6. Niftarlake-literatuur	XXIII

I. Reizigers in de Vechtstreek in de 17de en 18de eeuw, sprokkelingen betreffende de geschiedenis van de Vecht- streek, door Dr. R. van Luttervelt	1
II. Een vondst in de tuin van het voormalige Huis Ter Meer te Maarssen, door N. Wissema-Goossens, Hist. Dra.	13
